

แนวทางการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้การสอนภาษาบาลี สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ

GUIDELINES FOR ENHANCING PALI LANGUAGE TEACHING SKILLS
IN BUDDHISM PROGRAM IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS
OF RAJABHAT UNIVERSITY GROUP

ศุภกาญจน์ ชยาพัฒน์* อำพล บุคตาสาร ชาทิเมธี หงษา
ประยูร ป้อมสุวรรณ สมพร เหลาฉลาด พุไทย วันหากิจ จุฬารัตน์ วิชานาติ และ เอกชัย มลเลข
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Supakanjana Jayapattana*, Ampon Buddhasarn, Chatmatee Hongsa
Prayoon Pomsuwan, Sompon Laechalad, Puthai Vanhakic, Jularat Vichanati and Ekachai Monle
Faculty of Humanities and Social Sciences Phranakhon Rajabhat University, Bangkok Thailand.

*E-mail: supakanjana.v@pnru.ac.th

Received: 04-04-2023

Revised: 04-07-2023

Accepted: 05-07-2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีของสาขาวิชาพระพุทธศาสนา 2) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีของสาขาวิชาพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับบริบทของหลักสูตร และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างทักษะการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีของสาขาวิชาพระพุทธศาสนา เครื่องมือการวิจัยเป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน คือ แบบสอบถามเชิงสำรวจ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการระดมสมองในกลุ่มสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีของสาขาวิชาพระพุทธศาสนาพบว่า มี 4 ด้าน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยรวมด้านสื่อการเรียน 4.07 มีค่ามากที่สุด รองลงมา ค่าเฉลี่ยรวมด้านการเรียนการสอน 3.84 รองลงมา ค่าเฉลี่ยรวมด้านกิจกรรมการเรียนการสอน 3.74 และค่าเฉลี่ยรวมด้านหลักสูตร 3.71 น้อยที่สุด ตามลำดับ 2) วิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีของสาขาวิชาพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับบริบทของหลักสูตร พบว่า (1) เทคนิคการถ่ายทอดวิชาภาษาบาลีไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของนักศึกษา ควรใช้พุทธลีลา 4 (2) ไม่มีแรงจูงใจเรียนวิชาภาษาบาลีควรให้รางวัล (3) ไม่มีสื่อการเรียนการสอนทันสมัย ควรนำสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย และ (4) ปัญหา

ด้านหลักสูตร ควรสร้างรายวิชาให้ตรงกันทุกสถาบันการศึกษา 3) รูปแบบองค์ความรู้ใหม่ของแนวทางการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ภาษาบาลีของสาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เหมาะสม คือ CLIA MODEL โดย C = Curriculum หลักสูตรภาษาบาลีระดับอุดมศึกษา L = Learning Outcome การจัดการเรียนรู้ภาษาบาลีที่เป็นเลิศ I = Instructional Media สื่อการเรียนรู้ A = Activity กิจกรรมเรียนรู้ภาษาบาลี

คำสำคัญ: ภาษาบาลี แนวทางการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ รูปแบบองค์ความรู้ใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to study the problematic state of Pali language teaching in Buddhism program, 2) to analyze the guidelines for Pali language teaching in Buddhism program to align with the curriculum context, and 3) to propose the guidelines for enhancing Pali language teaching skills in Buddhism program. The research utilized a mixed research model, incorporating both a survey questionnaire and in-depth interviews through brainstorming group discussions. The statistics used for data analysis consisted of frequency, percentage, mean and standard deviation.

The research results showed that: 1) the problematic state of Pali language teaching in Buddhism program consisted of 4 following aspects: the total mean of learning media at the highest level (4.07), followed by the total mean of teaching and learning (3.84), the total average of teaching activities (3.74), and the total average of curriculum (3.71), respectively. 2) The analysis of guidelines for Pali language teaching in Buddhism program to align with the curriculum context revealed that (1) the technique of knowledge transmission in Pali language was not in accordance with students' nature. Buddha's style should be applied. (2) The students lacked motivation in learning Pali, so the teacher should provide rewards. (3) No up-to-date teaching materials were found, so various digital media should be brought to the classroom, and (4) there were some problems regarding the curriculum, so the courses should be the same in every educational institution. 3) The new form of knowledge on suitable guidelines for enhancing Pali language teaching skills in Buddhism program was CLIA MODEL, where C = Curriculum, Pali language curriculum at the higher education level, L = Learning Outcome. Excellent Pali language I = Instructional Media A = Activity Pali language learning activities.

Keywords: Pali Language, Guideline for Enhancing Learning skills, New Form of Knowledge, Rajabhat Universities

บทนำ

ภาษาบาลีถือเป็นภาษาที่สำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนาหลายพันปีแล้ว โดยใช้ภาษาบาลีจารึกพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎก โดยเฉพาะในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ก็บรรจุวิชาภาษาบาลีไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนเช่นเดียวกัน วิทยาลัยการฝึกหัดครูมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ได้เปิดสอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ พ.ศ.2556 จนถึงปัจจุบัน โดยมีบัณฑิตจบไปแล้ว พร้อมได้บรรจุเป็นข้าราชการครูในโรงเรียนของรัฐบาล โรงเรียนเอกชนจำนวนมากแล้ว หลักสูตรดังกล่าวได้มีการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีตั้งแต่วัยแรกจนถึงปัจจุบันนานถึง 8 ปี อย่างไรก็ตาม จนถึงขณะนี้การศึกษาวินัยภาษาบาลีก็ยังไม่บรรลุผลตามที่วัตถุประสงค์ของหลักสูตรคาดหวังไว้ว่า ที่ควรจะเป็น แม้อาจารย์ผู้สอนจะหาคู่มือการเรียนการสอนที่หลากหลายจากสำนักเรียนบาลีของพระภิกษุสามเณรต่างมาใช้ หรือคิดวิธีการสอนเองตามประสบการณ์ของแต่ละคนแล้วก็ตาม ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนก็ยังคงเดิม

อย่างไรก็ตาม แม้อาษาบาลีถือเป็นภาษาสำคัญที่ใช้จารึกคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้ในพระไตรปิฎก แต่ปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาบาลีของพระภิกษุสามเณรในวัดก็ประสบปัญหาเช่นกัน ดังมีงานวิจัยต่าง ๆ ที่สะท้อนปัญหาการเรียนการสอนภาษาบาลีเช่น งานวิจัยเรื่องสภาพการจัดการเรียน

การสอนของครูสอนบาลีในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผลการวิจัยพบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรให้เข้าใจง่ายขึ้น ทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน (Thanavaro, 2015) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเรื่องศึกษาปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : กรณีศึกษาวัดจองคำ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2552 พบว่าหลักสูตรเน้นการท่องจำมากเกินไป เนื้อหาโดยรวมของหลักสูตรตายตัวเกินไปจนไม่สามารถปรับให้เหมาะสมแก่การใช้วิธีการเรียนแบบอื่น เนื้อหาสาระในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเน้นการจำและการแปลมากกว่าความเข้าใจ ขาดการประยุกต์ใช้ ไม่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของผู้เรียน จึงควรปรับปรุงภาษาให้เข้าใจง่าย จัดระบบเนื้อหาให้เข้าใจง่าย มีคำอธิบายให้ชัดเจนทันสมัย (Yantipo, 2010) ดังนั้น ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าวมา คณะผู้วิจัย ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยการฝึกหัดครูมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จึงสนใจที่จะศึกษาหาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีให้เหมาะสมกับหลักสูตรและเสริมสร้างทักษะการเรียนการสอนทั้งผู้สอนและผู้เรียนในหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีของสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีของสาขาวิชาพระพุทธศาสนา ให้เหมาะสมกับบริบทของหลักสูตร

3. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างทักษะการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีของสาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับบริบทของหลักสูตร

บททวนแนวคิด

Suthon (2013) ได้ระบุไว้ในผลการวิจัยเรื่องความจำเป็นของการเรียนภาษาบาลีในการศึกษาพระพุทธศาสนาว่า ต้องศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาฉบับภาษาบาลีได้ตามหลักการ จึงจะรักษาพระพุทธศาสนาเถรวาทไว้ได้ ถ้าไม่มีความรู้ภาษาบาลี การเรียนการสอน การอธิบายความ การวิเคราะห์พระไตรปิฎกและอรรถกถาภาษาไทย กลายเป็นมหายาน

Thanavaro (2015) ได้วิจัยเรื่องสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูสอนบาลีในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดร้อยเอ็ด ผลวิจัยพบว่าระดับสภาพการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีด้านหลักสูตร ผู้สอน กิจกรรมการเรียนการสอน ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอนและการประเมินผลอยู่ในระดับมาก

Papassarametee (2008) ได้วิจัยเรื่องศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษา

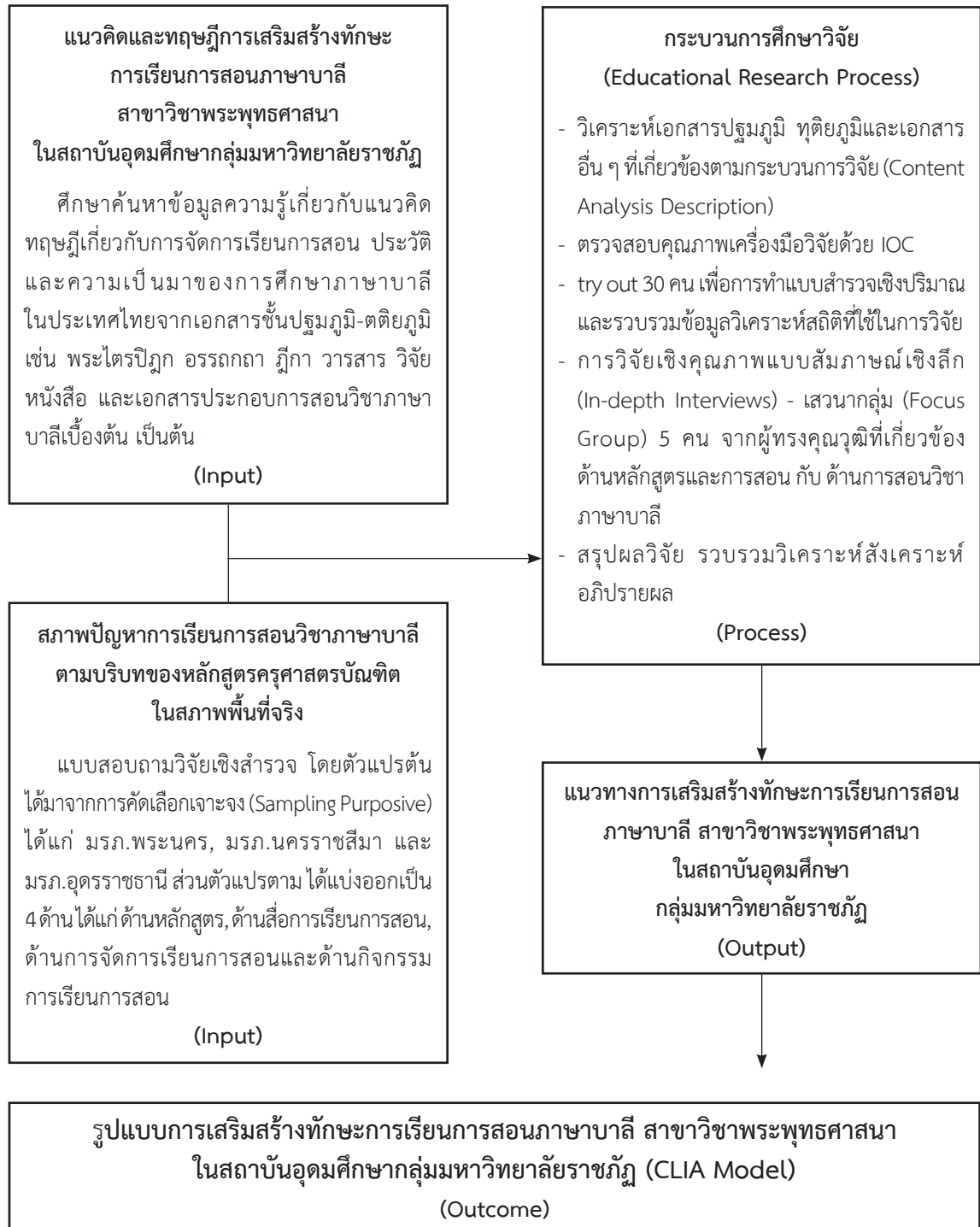
พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักเรียนในเขตกรุงเทพฯ ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

Sasisuwanphong (2014) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาวิดิทัศน์การเรียนบาลีไวยากรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนบาลีและผู้สอนส่วนใหญ่ต้องการใช้สื่อทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ครบถ้วนและสะดวกขึ้น

Dhammasaro (2011) ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูสอนบาลีมีความคิดเห็นว่าการเรียนการสอนไม่เหมาะสมกับผู้เรียน การเรียนการสอนไม่เป็นระบบ ไม่ได้มาตรฐาน และขาดความยืดหยุ่น สื่อการสอนบาลีไม่ทันสมัย ไม่เพียงพอ และไม่มีคุณภาพ กิจกรรมการเรียนการสอนบาลีถือว่ามีน้อยมากและไม่เชื่อมโยงกับสิ่งที่ได้เรียนมาแล้ว การวัดผลการเรียนบาลีเน้นความจำมากเกินไปและไม่มีระบบการบันทึกข้อมูล ผลการสอบ

Banakornkul (2005) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนภาษาบาลีวิชาบาลีไวยากรณ์ ผลการวิจัยพบว่าการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ทำให้ผู้ศึกษาได้ความรู้เพิ่มขึ้นจริง นอกจากนี้ยังมีเจตคติต่อการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนครั้งนี้อยู่ในระดับพอใจมาก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเชิงสำรวจ (Survey Questionnaires) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยการระดมสมอง (Brainstorming)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์และนักศึกษา ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรราชธานี จำนวนทั้งสิ้น 47 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Random Sampling) เพื่อตอบแบบสอบถามเชิงสำรวจ แล้วนำผลมาวิเคราะห์ประมวลผล ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำผลที่ได้มาสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ การสัมภาษณ์โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องทางด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องด้านการสอนวิชาภาษาบาลี จำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 5 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเชิงสำรวจ แบบสัมภาษณ์ (แบบไม่มีโครงสร้าง หรือ คำถามปลายเปิด) และแบบเสวนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงเอกสาร (Documentary Research)

โดยการวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอน วิชาภาษาบาลีของสาขาวิชาพระพุทธศาสนา ให้เหมาะสมกับบริบทของหลักสูตร นำไปสู่การทำแบบสอบถามเชิงสำรวจบนแพลตฟอร์มกูเกิ้ลฟอร์ม (Google Form) (Chantawanich, 2006) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากแบบสอบถามเชิงสำรวจ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interviews) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Connoisseurship) จำนวนทั้งสิ้น 5 ท่าน

นำเสนอผลงานวิจัยต่อสาธารณชน (Public Hearing) การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนา (Descriptive Presentation) ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา 4 ปี (ฉบับปรับปรุง 2562) การทราบถึงแนวทางการเสริมสร้างทักษะการเรียนการสอนภาษาบาลี สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ในสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อเป็นการเผยแพร่และการนำเสนอผลงานอันจะนำไปสู่การเผยแพร่ในวารสารตามมาตรฐาน TCI และมาตรฐานสากลที่จะนำไปสู่การนำเสนอผลงานในระดับนานาชาติต่อไป

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 47 ตัวอย่าง โดยนำเสนอในตารางจำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด วุฒิการศึกษาสูงสุดแผนกบาลี ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์สอน โดยวิธีคำนวณหาค่าความถี่และร้อยละ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละ ของผู้เข้าแบบสำรวจฯ จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 18 ปี	1	2.13
18 ปี	0	0.00
19 ปี	6	12.77
20 ปี	12	25.53
21 ปี	8	17.02
22 ปี ขึ้นไป	20	42.56
รวม	47	100.0

จากตารางที่ 1 พบว่า อายุของผู้กรอกแบบสำรวจฯ อายุส่วนใหญ่ คือ อายุ 22 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 42.56 รองลงมา อายุ 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.53, อายุ 21 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.02, อายุ 19 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.77, อายุต่ำกว่า 18 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.13 และพบว่าอายุผู้เข้ากรอกแบบสำรวจฯ ส่วนน้อยที่สุด คือ อายุ 18 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.00 ซึ่งไม่มีผู้กรอกแบบสำรวจฯ ตามลำดับ

จากตารางที่ 2 พบว่า วุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้กรอกแบบสำรวจฯ ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 61.0, ปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 27.0, ต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 2.0 และปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 10.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละ ของผู้เข้าแบบสำรวจฯ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด

วุฒิการศึกษาสูงสุด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	7	2.0
ปริญญาตรี	34	61.0
ปริญญาโท	2	27.0
ปริญญาเอก	4	10.0
รวม	47	100.00

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละ ของผู้เข้าแบบสำรวจฯ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุดแผนกบาลี

วุฒิการศึกษาสูงสุดแผนกบาลี	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เปรียญตรี (ประโยค 1-2 -ป.ธ.3)	11	23.0
เปรียญโท (ป.ธ.4,5,6)	1	2.0
เปรียญเอก (ป.ธ.7,8,9)	3	6.0
ไม่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลี	32	68.0
รวม	47	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า วุฒิการศึกษาสูงสุดแผนกบาลีของผู้กรอกแบบสำรวจฯ ส่วนใหญ่เป็นไม่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลี คิดเป็นร้อยละ 68.0, เปรียญตรี(ประโยค 1-2 -ป.ธ.3)คิดเป็นร้อยละ 23.0, เปรียญเอก (ป.ธ.7, 8, 9) คิดเป็นร้อยละ 6.0 และเปรียญโท (ป.ธ.4, 5, 6) คิดเป็นร้อยละ 2.0 ตามลำดับ

จากตารางที่ 4 พบว่า ตำแหน่งหน้าที่ของผู้กรอกแบบสำรวจฯ ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 81.0, อาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 6.0, อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 3.0 และผู้บริหาร คิดเป็นร้อยละ 0.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละ ของผู้เข้าแบบสำรวจฯ จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่

ตำแหน่งหน้าที่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
นักศึกษา	38	81.0
อาจารย์	6	13.0
ผู้บริหาร	0	0.0
อื่น ๆ	3	6.0
รวม	47	100.00

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละ ของผู้เข้าแบบสำรวจฯ จำแนกตามสังกัดหน่วยงาน

สังกัดหน่วยงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	33	75.0
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา	11	25.0
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	0	0.0
รวม	47	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่า สังกัดหน่วยงานของผู้กรอกแบบสำรวจฯ ส่วนใหญ่เป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร คิดเป็นร้อยละ 75.0, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา คิดเป็นร้อยละ 25.0, และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี คิดเป็นร้อยละ 0.0 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็น

เกี่ยวกับสภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาบาลี สาขาวิชาพระพุทธศาสนาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาบาลี สาขาวิชาพระพุทธศาสนาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ

สภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาบาลี				
ข้อ	สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. ด้านหลักสูตร				
1	หลักสูตรยากเกินไป	4.00	0.75	มาก
2	ควรปรับปรุงให้เรียนง่ายกว่าเดิม	3.79	0.64	มาก
3	ควรปรับปรุงหลักสูตรไม่เน้นความจำมากเกินไป	3.91	0.77	มาก
4	ควรมีหลักสูตรที่นำไปใช้ประโยชน์ปัจจุบันได้	3.38	0.74	ปานกลาง
5	ควรมีหลักสูตรการเทียบเคียงหลักบาลีกับภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้เรียนที่มีพื้นฐานภาษาอังกฤษเข้าใจบาลีได้ง่าย	3.60	1.04	มาก
6	ควรมีหลักสูตรเรียนบาลีแบบง่ายของสถาบันอื่นมาใช้	3.55	1.04	มากที่สุด
รวมด้านหลักสูตร		3.71	0.83	มาก

ตารางที่ 6 (ต่อ)

สภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาบาลี				
ข้อ	สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน				
1	ไม่ควรสอนแบบเน้นความจำ	3.47	1.04	มาก
2	ควรสอนเน้นความเข้าใจ	4.19	0.85	มาก
3	ควรสอนแต่เนื้อหาที่นำไปใช้ประโยชน์ได้	4.04	0.86	มาก
4	ควรมีการทำแบบฝึกหัดทุกครั้งหลังเรียน	3.64	1.07	มาก
รวมด้านการจัดการเรียนการสอน		3.84	0.96	มาก
3. ด้านสื่อการเรียนการสอน				
1	ควรมีสื่อการสอนหลากหลาย เช่น หนังสือ และเอกสารประกอบการเรียน	4.06	0.92	มาก
2	ควรมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น เกมส์ และแบบฝึกหัดออนไลน์	4.26	0.85	มาก
3	ควรมีห้องเรียนอัจฉริยะเพื่อให้ผู้เรียนสนใจเรียนมากขึ้น	4.04	0.95	มาก
4	ควรมีการทำแบบฝึกหัดในโปรแกรมต่าง ๆ เพื่อให้นักศึกษา ได้ตื่นตัวในการเรียน	3.94	0.87	มาก
5	ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการช่วยออกแบบสื่อการเรียนการสอน	4.04	0.95	มาก
รวมด้านสื่อการเรียนการสอน		4.07	0.91	มาก
4. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน				
1	ควรมีกิจกรรมกลุ่ม เช่น เขียนผังไวยากรณ์ตีความห้อง เป็นต้น	3.81	0.95	มาก
2	ควรมีกิจกรรมเดี่ยว เช่น นักศึกษานำเสนองานมอบหมาย หน้าห้อง เป็นต้น	3.55	0.93	มาก
3	ควรให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดหลากหลาย เช่น แบบฝึกหัดเขียนภาษาบาลี ด้วยลายมือตนเอง และแบบฝึกหัดแบบปรนัย เป็นต้น	3.64	1.03	มาก
4	ควรนำผู้เรียนไปดูการเรียนการสอนภาษาบาลีในสำนักเรียน ตัวอย่าง เพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียน	3.74	0.90	มาก
5	ควรนำผู้เรียนไปทัศนศึกษาคัมภีร์พระพุทธศาสนาภาษาบาลีที่หอสมุด แห่งชาติ เป็นต้น	3.96	0.93	มาก
รวมด้านกิจกรรมการเรียนการสอน		3.74	0.95	มาก

จากตารางที่ 6 สภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาบาลี สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ เมื่อพิจารณาทุกด้านซึ่งมีทั้งหมด 4 ด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมแต่ละด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมด้านสื่อการเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}_{\text{ด้านสื่อการเรียนรวม}}$) เท่ากับ 4.07 มีค่ามากที่สุด รองลงมา ค่าเฉลี่ยรวมด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}_{\text{ด้านการจัดการเรียนการสอนรวม}}$) มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.84 รองลงมา ค่าเฉลี่ยรวมด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X}_{\text{ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนรวม}}$) มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.74 และด้านที่น้อยที่สุดโดยรวม คือ ค่าเฉลี่ยรวมด้านหลักสูตร ($\bar{X}_{\text{ด้านหลักสูตรรวม}}$) มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.71 ตามลำดับ ทั้งนี้มีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้ 1. ด้านสื่อการเรียนการสอน สภาพปัญหาเรียงลำดับจากมากที่สุดไปสู่น้อยที่สุด พบว่า ค่าเฉลี่ยของข้อที่ว่าด้วย ควรมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น เกมส์ และแบบฝึกหัดออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 4.26 รองลงมา ควรมีสื่อการสอนหลากหลาย เช่น หนังสือ และเอกสารประกอบการเรียน รองลงมา ควรมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น เกมส์ และแบบฝึกหัดออนไลน์ และผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการช่วยออกแบบสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 4.04 และค่าน้อยที่สุด คือ ควรมีการทำแบบฝึกหัดในโปรแกรมต่าง ๆ เพื่อให้นักศึกษาได้ตื่นตัวในการเรียน มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.94 ตามลำดับ 2. ด้านการจัดการเรียนการสอน สภาพปัญหาเรียงลำดับจากมากที่สุดไปสู่น้อยที่สุด พบว่า ค่าเฉลี่ยของข้อที่ว่าด้วย ควรสอนเน้นความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 4.19 มากที่สุด รองลงมา ควรสอนแต่เนื้อหาที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 4.04 รองลงมา ควรมีการทำ

แบบฝึกหัดทุกครั้งหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.64 และพบว่าค่าเฉลี่ยในด้านการจัดการเรียนการสอนน้อยที่สุด คือ ไม่ควรสอนแบบเน้นความจำ มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.47 ตามลำดับ 3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน สภาพปัญหาเรียงลำดับจากมากที่สุดไปสู่น้อยที่สุด พบว่า ค่าเฉลี่ยของข้อที่ว่าด้วย ควรนำผู้เรียนไปทัศนศึกษาคัมภีร์พระพุทธศาสนา ภาษาบาลีที่หอสมุดแห่งชาติ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.96 มากที่สุด รองลงมา ควรมีกิจกรรมกลุ่ม เช่น เขียนผังไวยากรณ์ติดผนังห้อง เป็นต้น มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.81 รองลงมา ควรนำผู้เรียนไปดูการเรียนการสอนภาษาบาลีในสำนักเรียนตัวอย่าง เพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียน มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.74 รองลงมา ควรให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดหลากหลาย เช่น แบบฝึกหัดเขียนภาษาบาลีด้วยลายมือตนเอง และแบบฝึกหัดแบบปรนัย เป็นต้น มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.64 และค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุดในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน คือ ควรมีกิจกรรมเดี่ยว เช่น นักศึกษานำเสนองานมอบหมายหน้าห้อง เป็นต้น มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.55 ตามลำดับ 4. ด้านหลักสูตร สภาพปัญหาเรียงลำดับจากมากที่สุดไปสู่น้อยที่สุด พบว่า ค่าเฉลี่ยของข้อที่ว่าด้วย หลักสูตรยากเกินไป มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 4.00 มากที่สุด รองลงมา ควรปรับปรุงหลักสูตรไม่เน้นความจำมากเกินไป มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.91 รองลงมา ควรปรับปรุงให้เรียนง่ายกว่าเดิม มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.79 รองลงมา ควรมีหลักสูตรการเทียบเคียงหลักบาลีกับภาษาอังกฤษเพื่อให้ผู้เรียนที่มีพื้นฐานภาษาอังกฤษเข้าใจบาลีได้ง่าย มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.60 รองลงมา ควรนำหลักสูตรเรียนบาลีแบบง่ายของสถาบันอื่นมาใช้ มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.55 และ

ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในด้านหลักสูตร คือ ควรมีหลักสูตรที่นำไปใช้ประโยชน์ปัจจุบันได้ มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.38 ตามลำดับ

การวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีของสาขาวิชาพระพุทธศาสนา ให้เหมาะสมกับบริบทของหลักสูตรโดยการสัมภาษณ์ระดมสมองสานเสวนากลุ่ม พบว่า การสังเคราะห์ปัญหาด้านการเรียนการสอน ได้แก่ เทคนิคการถ่ายทอดวิชาภาษาบาลีไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของนักศึกษา และ แรงจูงใจในการกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจในวิชาภาษาบาลีไม่เพียงพอ สังเคราะห์ข้อมูลจากปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ (1) สื่อการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีไม่มีความหลากหลาย เช่น แอปพลิเคชัน แพลตฟอร์มในการช่วยให้ผู้เรียนสนุกสนานมีสีสันไม่น่าเบื่อ และ (2) ผู้สอนควรหาแนวทางสร้างแบบฝึกหัดในวิชาภาษาบาลีให้หลากหลาย เช่น การทายคำศัพท์ การจับคู่ การต่อศัพท์ การเลือกคำตอบ การเติมคำศัพท์การออกสำเนียงภาษาบาลีสังเคราะห์ข้อมูลจากปัญหาด้านเนื้อหา ได้แก่ (1) ด้านเนื้อหาวิชาบาลีมีความยากในเชิงเนื้อหา ภาษา และไวยากรณ์ ไม่สอดคล้องกับความรู้เดิมของนักศึกษา ก่อนเข้าเรียน (2) แนวทางด้านเนื้อหาวิชาบาลีมีความยากในเชิงเนื้อหา ภาษา และไวยากรณ์ ไม่สอดคล้องกับความรู้เดิมของนักศึกษา ก่อนเข้าเรียน ปัญหาด้านหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา/การสอนพระพุทธศาสนา/พุทธศาสนศึกษา (รายวิชาภาษาบาลีเบื้องต้น)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาบาลีสาขาวิชาพระพุทธศาสนาในสถาบันอุดมศึกษา

กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ เมื่อพิจารณาทุกด้านซึ่งมีทั้งหมด 4 ด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมแต่ละด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยรวมด้านสื่อการเรียน มีค่าเฉลี่ย (ด้านสื่อการเรียนรวม) เท่ากับ 4.07 มีค่ามากที่สุด รองลงมา ค่าเฉลี่ยรวมด้านการจัดการเรียนการสอน (ด้านการจัดการเรียนการสอนรวม) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 รองลงมา ค่าเฉลี่ยรวมด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนรวม) มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.74 และด้านที่น้อยที่สุดโดยรวม คือ ค่าเฉลี่ยรวมด้านหลักสูตร (ด้านหลักสูตรรวม) มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.71 ตามลำดับ

การวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีของสาขาวิชาพระพุทธศาสนา ให้เหมาะสมกับบริบทของหลักสูตรโดยการระดมสมอง

(1) เทคนิคการถ่ายทอดวิชาภาษาบาลี ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของนักศึกษา ควรนำหลักพุทธลีลาการสอน 4 สอดคล้องกับ Papassarametee (2008) ควรนำสิ่งใกล้ตัวผู้เรียนมาประยุกต์กับรายวิชาภาษาบาลีซึ่งบริบทท้องถิ่นแต่ละสถานศึกษา ล้วนมีความแตกต่างกันสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนแปรผันตาม และใช้ทรัพยากรสื่อดิจิทัลที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนซึ่งนำไปสู่ประสิทธิภาพของผู้เรียน

(2) แรงจูงใจในการกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจในวิชาภาษาบาลีไม่เพียงพอควรให้รางวัลเพื่อสร้างคุณค่าให้กับผู้เรียนที่หลากหลาย สอดคล้องกับ Sasisuwanphong (2014) การสอนภาษาบาลีควรใช้สื่อวีดิทัศน์ประกอบการเรียนจะทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจการเรียนรู้ การได้เห็นภาพครูจะโน้มน้าวทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกละเลิงกับการเรียน การได้ฟังเสียงผู้สอนจากสื่อวีดิทัศน์จึงดีกว่าผู้เรียนอ่านหนังสือเอง

(3) สังเคราะห์ข้อมูลจากปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน ควรนำสื่อการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีที่มีความหลากหลาย เช่น แอปพลิเคชัน แพลตฟอร์ม ในการช่วยให้ผู้เรียนสนุกสนานมีสีสันไม่น่าเบื่อ ควรนำสื่อดิจิทัลบูรณาการกับการสังเคราะห์เนื้อหา การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลกับ แพลตฟอร์มที่หลากหลายในยุคดิจิทัล เช่น การวัดและประเมินผล ระหว่างก่อนเรียน-หลังเรียนด้วยแพลตฟอร์ม Quizizz! เป็นต้น ทั้งนี้แพลตฟอร์มนี้มีความหลากหลายในการทดสอบ เช่น ปรนัย อัตนัย เต็มคำ ต่อศัพท์ จับคู่ ลากแล้ววาง การให้เหตุผล การเขียนประเด็นข่าวที่น่าสนใจ การออกเสียง การบันทึกเสียง การขีดเส้นใต้คำตอบที่ถูกหรือผิด และการสร้างกราฟ เป็นต้น สอดคล้อง Dhammasaro (2011) การจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะเทคโนโลยี สื่อการเรียนการสอนควรยืดหยุ่น สื่อการสอนบาลีต้องทันสมัย และเพียงพอ ประกอบด้วยคุณภาพ กิจกรรมการเรียนการสอนบาลีต้องมีปริมาณที่เหมาะสมและเชื่อมโยงกับสิ่งที่ได้เรียนมาแล้ว การวัดผลการเรียนบาลีไม่ควรเน้นความจำมากเกินไป ควรระบบการบันทึกข้อมูลผลการสอบ

(4) ปัญหาด้านหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา/การสอนพระพุทธศาสนา/พุทธศาสนศึกษา (รายวิชาภาษาบาลีเบื้องต้น) ควรสร้างรายวิชาภาษาบาลีเบื้องต้นให้ตรงกันทุกสถาบันการศึกษาที่ศึกษารายวิชานี้ปรากฏใน มคอ.02 โดยเฉพาะคำอธิบายรายวิชาส่วนรายละเอียดการเรียนการสอนย่อมเป็นอิสระของผู้สอนทั้งนี้บริบทท้องถิ่นล้วนมีความแตกต่างกัน

(5) สื่อการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีที่เป็นต้นแบบ ได้แก่ รองศาสตราจารย์เวทย์ บรรณกรกุล ที่ได้รังสรรค์ผลงานแอปพลิเคชัน

“ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการสอนภาษาบาลี พุทธนวัตกรรม โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยการออกแบบและพัฒนาซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์” Banakornkul (2005) ควรนำสื่อดิจิทัล AI หรือคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีให้เข้ากับทักษะการเขียน การอ่าน การพูด และการฟัง ได้อย่างมีประสิทธิภาพของผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีมาก

รูปแบบองค์ความรู้ใหม่ของแนวทางการเสริมสร้างทักษะการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีของสาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เหมาะสม

“รูปแบบแนวทางการเสริมสร้างทักษะการเรียนการสอนภาษาบาลี สาขาวิชาพระพุทธศาสนาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ” เมื่อนำแนวคิดทฤษฎี นักปราชญ์พระพุทธศาสนา แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และแนวคิดตะวันตก มาบูรณาการกับ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ย่อมได้รับการพัฒนาทักษะการเรียนการสอนภาษาบาลี สาขาวิชาพระพุทธศาสนาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ ให้เป็นต้นแบบที่สามารถตอบโจทย์สังคมและภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ท้าทายความรู้ความสามารถอยู่เสมอ ทั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถได้โยนิโสมนสิการด้วยปัญญาพบว่า สามารถสร้างสร้างรูปแบบแนวทางการเสริมสร้างทักษะการเรียนการสอนภาษาบาลี สาขาวิชาพระพุทธศาสนาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ (Model) พบว่าจำเป็นต้องมี ด้านหลักสูตร (Curriculum) ด้านการจัดการเรียนรู้ (Learning Outcome) ด้านสื่อการเรียนการสอน

(Instructional Media) และด้านกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน (Activity) ดังแผนภูมิที่ 1 แผนภูมิรูปแบบ แนวทางการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้การสอน ภาษาบาลี สาขาวิชาพระพุทธศาสนาในสถาบัน อุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงรูปแบบแนวทางการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้การสอนภาษาบาลี สาขาวิชาพระพุทธศาสนาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ (CLIA MODEL)

C = Curriculum คู่มือหลักสูตรภาษาบาลี ระดับอุดมศึกษา

L = Learning Outcome

การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีที่เป็นเลิศ
I = Instructional Media สื่อการเรียนการสอน สำหรับยุคดิจิทัล

A = Activity กิจกรรมเรียนภาษาบาลี ที่ตอบโจทย์ผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ควรมีนโยบายกำหนดให้ GAT-PAT หรือ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หรือ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

ต้องให้การวัดและประเมินผลสอดคล้องกันกับ ผู้เข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษา

2. ทุกหลักสูตรฯ ที่สอนรายวิชาภาษาบาลี ต้องให้ มคอ.02 ตรงกันทั้งหมด โดยเฉพาะ คำอธิบายรายวิชา ส่วน มคอ.03 แผนการเรียน การสอนแตกต่างกันตามบริบทของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

แนวทางการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ การสอนภาษาบาลี สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดการวิจัยต่อไป โดยมีหัวข้อที่น่าสนใจวิจัยดังต่อไปนี้

1. การประยุกต์แพลตฟอร์ม Quizizz! กับการเรียนการสอนภาษาบาลีในระดับอุดมศึกษา
2. การเสริมสร้างสมรรถภาพทักษะ การสอนภาษาบาลีในระดับอุดมศึกษาด้วยสื่อดิจิทัล
3. การบูรณาการพุทธลีลาการสอนกับการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีในระดับ อุดมศึกษา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การเรียนการสอนภาษาบาลีในระดับ อุดมศึกษาที่ได้จากการวิจัยพบว่า ควรมีแพลตฟอร์ม ดิจิทัลที่เข้าถึงง่ายกับคนรุ่นใหม่ ซึ่งผู้วิจัยต้องการให้ ผู้สนใจสามารถวิจัยต่อยอด ได้แก่ การใช้แพลตฟอร์ม Canva/Microsoft Teams/Wordwall/Udemy/ MasterClass/Coursera/EdX/Udacity เป็นต้น
2. ผู้สอนภาษาบาลีควรปรับ Mindset กับวิธีเดิมที่ผูกติดมากับสมัยวชเรียนบาลี ดังนั้น ผู้สอนต้องได้รับการอบรมและเพิ่มทักษะการสอน ภาษาบาลีด้วยเทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ เช่น

การสอนแบบวิศวกรรมสังคม/โค้ชซึ่ง การสอนแบบ การสอนภาษาบาลีระดับอุดมศึกษาด้วยวิธีวิศวกร
เชิงรุก การสอนแบบทัศนานุสถานต่าง ๆ โดยมี สังคม, การสอนภาษาบาลีระดับอุดมศึกษาด้วย
การเสริมสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ประกอบ ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรม เป็นต้น
ผู้วิจัยมีโจทย์วิจัยที่สามารถศึกษาวิจัยต่อยอดได้แก่

เอกสารอ้างอิง

- Banakornkul, W. (2005). **The development of CAI for translating Bihar into Thai for Pali Scripture students, sentence 1-2.** research report Mahachulalongkorn University Royal College. Buddhakhos Campus. Nakhon Pathom. (In Thai)
- Chantawanich, S. (2006). **Qualitative Research Methods.** 14th edition. Bangkok: Chulalongkorn Printing House. university. (In Thai)
- Dhammasaro, P.(2011). **An Educational Administration of Phrapariyattidhamma School on Palisection : A Case Study of Watmolilokayaram in Bangkokyai Bangkok.** Master of Art (Educational Administration). (In Thai)
- Papassarametee, P. (2008). **A Study of Implementation of Buddhist Education Management: Pali Section Phrapariyatidham Schools in Bangkok.** Graduate School, Srinakharinwirot University. (In Thai)
- Sasisuwanphong, P. (2014). The development of a Pali grammar learning video, **The Eastern University of Management and Technology-Poly Journal**, 11(2), 1-5. (In Thai)
- Suthon, R. (2013). **The necessity of learning Pali in the study of Buddhism.** Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (In Thai)
- Thanavaro, P. (2015). The condition of teaching and learning of Pali teachers. in the Pali Division of the Pali Studies School Roi Et Province. **Mahamakut University Journal Royal College, Roi Et Campus**, 4(2), 75-88. (In Thai)
- Yantipo, P. (2010). **Study of factors leading to achievement and satisfaction of Students to Teaching and Learning Management at Phrapariyattidhamma School, Pali Section: A Case Study Chong Kham Temple, Ngao District, Lampang Province, Academic Year 2009.** Master's Degree Thesis Buddhism graduate school, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (In Thai)